

**Szakmai beszámoló a Nemzeti Kulturális Alap
Közgyűjtemények Kollégiuma 204108/01435 számú, „Város – liget – köztér – szórakozás”
– VI. Magyar Várostartörténeti Konferencia című pályázatának megvalósításáról**

2017. november 14–16. között, a Levéltári napok keretében hatodik alkalommal került sor a magyar várostartörténeti konferencia lebonyolítására. A kétévente megrendezésre kerülő, és a Kárpát-medencei városok történetét középpontba állító konferenciasorozat szakmai előkészítése, lebonyolítása most is az URBS Magyar Várostartörténeti Évkönyv szerkesztőségével valamint az MTA Történettudományi Bizottság Várostartörténeti Albizottságával való együttműködésben valósult meg.

A tanácskozást szervező intézmények, különböző kutató intézetek, egyetemek honlapjain valamint a közösségi portálokon közzétett konferencia felhívásra örvendetes módon sokan, mintegy 60-an jelentkeztek. A szinopszisok alapján a szervezők 50 előadást fogadtak el, amelyek a térhasználat kérdéskörének egy specifikus részét, a köztereknek és zöldterületeknek, ill. parkoknak a városokban betöltött szerepét állították a vizsgálat középpontjába. Az előadások nagy száma miatt az első két napon párhuzamos szekciók alakultak, és ezért kellett háromnaposra tervezni a rendezvényt.

A városi köztér fogalmának számos értelmezési lehetősége van. Legáltalánosabban az épületek által szabadon hagyott és elvben bárki, vagy legalábbis a városlakók és a várostart felkeresők széles köre számára szabadon megközelíthető területeket érthetjük alatta. Ezek ugyanakkor a városi élet lényegét alkotó érintkezések, találkozások, konfliktusok, élmények, tapasztalatok, többek között a szórakozás nyilvános helyszínei is, amelyek döntő szerepet játszanak a városlakók helyi társadalommá szerveződésében, az identitás és a városimázs alakításában.

A városi köztér sajátos típusát jelentik a nyilvános kertek és parkok, amelyek a hazai várostartörténeti kutatás viszonylag elhanyagolt területei. Holott különösen jó terepet kínálnak annak tanulmányozásához, hogy miként hatják át egymást a téralakítás és térhasználat fizikailag megragadható és szimbolikus elemei. A 19. század második felében a városigazgatás egyre komplexebbé váló feladatai között a közparkok létrehozása és fenntartása is helyet kapott, s az ezt szolgáló szakhivatalok is megszerveződtek – a FŐKERT és a Fővárosi Kertészet elődjének, a pesti Városi Kertészet felállításának 150 éves jubileumát 2017-ben ünnepeltük. A konferencia

ezért – bár a kérdéskört a történeti Magyarország teljes területének vonatkozásában vizsgálta – önálló panelt szentelt a fővárosi Városliget kialakulása, funkcióváltásai, térhasználata, városfejlesztési programokban betöltött szerepe, a városligeti intézmények mint a szórakozás és szórakoztatás színterei vizsgálatának.

A konferenciát két plenáris előadás nyitotta meg. Csepely-Knorr Luca a 20. századi tervezéseméleti irányvonalak magyarországi hatásait vizsgálta a közparképítészet terén. Szívós Erika a városi tér különféle megközelítéseit tekintette át, reflektálva a várostörténetnek a többi, városokkal foglalkozó tudományterülethez – pl. az urbanisztikához, a földrajzhoz, a városszociológiához és a városantropológiához – való viszonyára. Választ keresett arra, hogy a várostörténet – mint a történettudomány egyik ága – kérdésfeltevései és lehetőségei mennyiben sajátosak, ill. mely pontokon érintkeznek a rokon tudományágak felfogásával; mennyiben teremtettek új kapcsolódási pontokat az elmúlt évtizedek olyan paradigmaváltásai, mint például az ún. térbeli fordulat. Az előadás továbbá a konkrét városi terek kutatásának irányait, lehetőségeit és eredményeit is számba vette, kiemelve a történeti, illetve mai városi közterek komplex vizsgálatának egyes dimenzióit.

Az I. szekció előadásai egy-egy konkrét példán keresztül, különböző szempontok alapján vizsgálták a zöldterületek városokban betöltött funkcióit. Új színfoltot jelentettek a városi játszóterek építésének, szerepének elemzése, illetve annak vizsgálata a környezetpszichológia eszköztárának, ismertanyagának segítségével, hogy milyen térhasználati mintázatok figyelhetők meg a lakóterületekhez kapcsolódó szabadtereken, hogyan befolyásolja a szabadterek minősége a lakók helyhez való kötődését.

A II. szekcióban elhangzott referátumok középpontjában az utcák, közterek használatának vizsgálata állt. A közterek definíciójától kezdve olyan kérdésekre keresték a választ, hogy kié is tulajdonképpen a köztér? Kinek van hozzá joga és kié a felelősség? Azoké, akik használják, vagy azoké, akik rendben tartják? Meddig terjed a hatóság és az egyén joga a köztér esetében? Kire milyen kötelezettségek hárulnak? Milyen funkciókat töltöttek be a különböző korokban?

A III. szekció előadásai – ahogy már említésre került – a Városligetet vették górcső alá. Fabó Beáta bevezető előadása történelmi áttekintést adott a Városliget szerkezeti változásairól. Fatsar Kristóf a kezdeteket, a Városliget közparkká alakításának első, kevésbé ismert tervezetét elemezte. Több referátum szólt a Városliget szórakoztató funkcióiról, egyes épületei építéstörténetéről stb. A Városligettel kapcsolatos előadások zárásaként a konferencia előadóinak, vendégeinek bemutattuk a „**co:op** (Community as opportunity rövidítése) – Közösség mint lehetőség. A levéltárak és felhasználók alkotói hálózata” elnevezésű európai uniós projekt keretében megvalósuló Városliget topotéka internetes felületet (www.topotheque.eu).

A tudományos konferenciához kapcsolódott a Városliget történetét bemutató, „A Liget egykor” című kiállítás megnyitója 2017. november 14-én Budapest Főváros Levéltára aulájában és első emeleti kiállítótermében. A tárlat a levéltárban – mindenképp a tervtárban és a fotógyűjteményben – őrzött iratanyagra épül.

A konferencia témájának aktualitását jelezte a jelentkezők magas száma. A három nap mintegy 150-en látogatták a rendezvényt, és az egyes szekcióüléseken számos hozzászólás hangzott el az előadásokkal kapcsolatosan. Az elhangzott 49 előadásból a legjobb előadásoknak – a hagyományok szerint – publikálási lehetőséget biztosítunk az Urbs. Magyar Várostarténeti Évkönyv 13. és 14. évfolyamaiban (várható megjelenés: 2018. és 2019)

2017. november 14.

9.00 – 14.30	Regisztráció
10.00 – 10.15	Köszöntők Kenyeres István főigazgató Szalay-Bobrovniczky Alexandra főpolgármester-helyettes
10.15 – 10.40	A Gárdonyi Albert Emlékérem és Díj átadása
10.40 – 10.45	Szünet
10.45 – 12.00	Plenáris előadások Levezető elnök: Kenyeres István Csepely-Knorr Luca: Tervezéselméleti irányvonalak a két világháború közötti magyar közparképítészetben Szívós Erika: Versengő koncepciók: a városi tér, mint probléma a történetírásban és a társadalomtudományokban
12.00 – 13.00	Ebéd-szünet

I. szekció: Városi parkok, kertek, egyéb zöldterületek

Gárdonyi Albert terem

Levezető elnök: Szívós Erika

13.00 – 13.20	Magyar Erzsébet: „Társalkodási kertek, promenádok, mulató- és népkertek”. Magánkertek és városi parkok Bécs, Budapest, Prága és Zágráb társas életében. (~1870–1918)
13.20 – 13.40	Tamáská Máté: Dunai szigetek – zöldterületek változó szerepe a város előterében a 19–20. században
13.40 – 14.00	Szendrei Zsolt: Nagyvárosi parkfejlesztés komplex gazdasági, társadalmi és környezeti hatásainak vizsgálata
14.00 – 14.20	Vita
14.20 – 14.40	Szünet
14.40 – 15.00	Mohay Borbála: Az Orczy-kert funkciói a létrejöttét követő évtizedekben
15.00 – 15.20	Debreczeni-Droppán Béla: A pesti Múzeumkert térhasználatának két évszázada

- 15.20 – 15.40 **Perényi Roland:** A bűnös Népliget. Kriminálitás, (homo)szexualitás és öngyilkosság a főváros legnagyobb közparkjában, 1896–1945
- 15.40 – 16.00 **Kocsis János Balázs, Fáczányi Zsuzsanna, Keresztes-Sipos Andrea:** A dzsentrifikáció által megjelenő új városi zöldfelület-használati igény és annak megvalósulási lehetőségei Budapest belvárosi kerületeiben
- 16.00 – 16.20 Vita

II. szekció: Utcák, terek
Kutatóterem, II. emelet
Levezető elnök: Czoch Gábor

- 13.00 – 13.20 **Gyulai Éva:** Közterek és közös terek a 16–17. századi Miskolc mezővárosban
- 13.20 – 13.40 **Horváth Csaba:** A közterek, mint a toborzás és az azzal kapcsolatos konfliktusok helyszínei Kolozsváron a francia forradalmi és napóleoni háborúk idején. Egy 1799-es eset margójára.
- 13.40 – 14.00 **Bodovics Éva:** Kie itt a (köz)tér? A köztér használatának reformja a közbiztonság érdekében a 19. századi Miskolcon
- 14.00 – 14.20 Vita
- 14.20 – 14.40 Szünet
- 14.40 – 15.00 **Gyimesi Emese:** A városi tér gyerekszemmél – Pest-Buda a 19. század közepén
- 15.00 – 15.20 **Tóth Áron:** Nyilvánosház és szomszédsági (v)iszony a dualizmuskori Budapesten
- 15.20 – 15.40 **Brózik Péter – Düll Andrea – Keszei Barbara:** Tapasztalatok a mentális térképezés alkalmazásáról egy környezetpszichológiai köztér-kutatás kapcsán
- 15.40 – 16.00 Vita
- 17.00 A Budapest Főváros Levéltára *A Liget egykor* című kiállításának megnyitója
A kiállítást megnyitja Fatsar Kristóf
- 18.30 Fogadás

2017. november 15.

I. szekció: Városi parkok, kertek, egyéb zöldterületek

Gárdonyi Albert terem

Levezető elnök: Horváth J. András

- 9.00 – 9.20** **Gidó Csaba:** A vasútállomási parkok, a település és a vasúti sínek világa közti átmeneti tér
- 9.20 – 9.40** **Vámos Eszter:** Tettyei népünnepélyek az 1920-as években Pécssett
- 9.40 – 10.00** **Décsey Sándor:** Tó a város szívében – a tapolcai Malom-tó közösségi szintérré válása
- 10.00 – 10.20** Vita
- 10.20 – 10.40** Szünet
- 10.40 – 11.00** **Melega Miklós:** A parkok városa(?). Zöldterületek a dualizmus kori Szombathelyen
- 11.00 – 11.20** **Bajzik Zsolt:** Az egykori szombathelyi Prater, ma Gayer- és Brenner-park története
- 11.20 – 11.40** **Fábián Borbála:** A ferencesek kertjétől a Déri- kertig – egy kulturális kert a város közepén
- 11.40 – 12.00** Vita
- 12.00 – 13.00** Ebédszünet

Levezető elnök: Csepely-Knorr Luca

- 13.00 – 13.20** **Báthoryné Nagy Ildikó Réka – Gecséné Tar Imola:** Kerttörténeti szemelvények Budapest játszótér-építészetéből
- 13.20 – 13.40** **Kapusi Krisztián:** Láncos hinta, mókuskerék, rakéta mászóka – az államszocializmus eltűnő játszóterei (miskolci példák)
- 13.40 – 14.00** **Nickel Réka:** A második világháború előtti salgótarjáni acélgyár híres parkjai és játszóterei
- 14.00 – 14.20** Vita
- 14.20 – 14.40** Szünet
- 14.40 – 15.00** **Nagy Emőke:** Zöld terek funkcióváltásai és változásai 1960 óta egy nagyvárosi lakótelepen
- 15.00 – 15.20** **Zelenák Fruzsina – Dúll Andrea – Balogh Péter István:** Lakótelepek köztereinek környezetpszichológiai aspektusai
- 15.20 – 15.40** Vita

II. szekció: Utcák, terek
Kutatóterem, II. emelet
Levezető elnök: Szende Katalin

9.00 – 9.20	Csorba György: Uszodák, kávéházak, térszene – szórakozás a budapesti Kossuth téren
9.20 – 9.40	Fleisz János: A Szent László tértől az Egyesülés teréig Nagyvárad mai főtere, mint a szimbólumok harcának fontos területe
9.40 – 10.00	Boros László: Beregszászi Hősök tere
10.00 – 10.20	Vita
10.20 – 10.40	Szünet
10.40 – 11.00	Beregszászi Balázs: A magyaróvári Városkapu tér
11.00 – 11.20	Mazsu János: A cívis város és tere/i a 19. században
11.20 – 11.40	Simon Katalin: Városi tér – egyházi tér: A katolikus egyház városi térhasználata a 18. századi Budán
11.40 – 12.00	Vita
12.00 – 13.00	Ebéd-szünet

Levezető elnök: Haraszi Viktor

13.00 – 13.20	~~Nagy Janka Teodóra: A közterek szerepe egy városi közösség polgárosodásának folyamatában (A konferencia előtt lemondta részvételét.)~~
13.20 – 13.40	Néma Sándor: Győr város modellváltásai és közterületei szerepkörének változásai 1809-től
13.40 – 14.00	Ordasi Ágnes: Tértfoglalás. A fiumei (?) Delta megszerzésének stratégiái
14.00 – 14.20	Vita
14.20 – 14.40	Szünet
14.40 – 15.00	Bödök Gergely: Vörös május – Az 1919. május elsejei fővárosi ünnepek
15.00 – 15.20	Ignác Károly: A köztér mint politikai csatatér. Az utca szerepe a választási kampányokban Budapesten 1920 és 1939 között
15.20 – 15.40	Vita

2017. november 16.

III. szekció: Városliget (Gárdonyi Albert terem)
Levezető elnök: Csáki Tamás

9.00 – 9.20	Fabó Beáta: A Városliget szerkezeti változásai
9.20 – 9.40	Fatsar Kristóf: Rudolph Witsch és a Batthyány-erdő – A Városliget közparkká alakítására tett első komoly kísérlet
9.40 – 10.00	Granasztói Péter: Paprika Jancsától a Mickey egérig. Szórakozás és térhasználat összefüggései a Városligetben
10.00 – 10.20	Perczel Olivér: Népliget a Városligetben, avagy a klasszikus vurstli világa
10.20 – 10.40	Vita
10.40 – 11.00	Szünet
11.00 – 11.20	Megyeri Helga: „Egész város ez” – Az 1885-ös Budapesti Országos Általános Kiállítás a Városligetben
11.20 – 11.40	Varga Zsuzsanna: Az Ős-Budavára mulató negyed hozzájárulása Budapest nemzetközi hírnevéhez

11.40 – 12.00	Mautner Zoltán: Szórakoztatás és ismeretterjesztés a Székesfővárosi Állat- és Növénykertben
12.00 – 12.20	Vita
12.20 – 13.20	Ebédszünet

Levezető elnök: Sipos András

13.00 – 13.20	Fazekas Zsuzsanna: A szocialista ünnepi tér kialakítása az 1950-es évekbeli Budapesten
13.20 – 13.40	Kiss Dávid: 1957. május 1. és előzményei
13.40 – 14.00	Harlov-Csortán Melinda: A Felvonulási- majd Ötvenhatosok tere elmúlt 60 éve (1951–2011)
14.00 – 14.20	Vita
14.20 – 14.40	Szünet
14.40 – 15.00	Hidvégi Violetta: Feszl Frigyes esete a Ligettel
15.00 – 15.20	Csiffáry Gabriella: „Szervusz, te vén Lizsé...” Városliget az irodalomban (1896–1945)
15.20 – 15.40	Garami Erika: A Városliget topotéka
15.40 – 16.00	Vita
16.00	A konferencia zárása

Előadók

Bajzik Zsolt: MNL Vas Megyei Levéltára, levéltáros
 Balogh Péter István: SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar, Kert-és Szabadtértervezési Tanszék
 Báthoryné Nagy Ildikó Réka: SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar, egyetemi docens
 Beregszászi Balázs: MNL Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára, levéltáros
 Bodovics Éva: MTA-ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport, tudományos segédmunkatárs
 Boros László: PPKE BTK, Történelemtudományi Doktori Iskola, Doktorandusz
 Bödők Gergely: Eszterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, végzős doktorandusz
 Brózik Péter: ELTE PPK, Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
 Csepely-Knorr Luca: Manchester School of Architecture, Senior Lecturer
 Csiffáry Gabriella: Budapest Főváros Levéltára, főlevéltáros
 Csorba György: Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat, kutató
 Debreczeni-Droppán Béla: Magyar Nemzeti Múzeum, történész-szakmuzeológus
 Décsey Sándor: Wass Albert Könyvtár és Múzeum, igazgató, muzeológus
 Düll Andrea: ELTE Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék, habilitált egyetemi docens, tanszékvezető
 Fabó Beáta: Budapest Főváros Levéltára, főlevéltáros
 Fatsar Kristóf: Writtle University College, Senior Lecturer
 Fazekas Zsuzsanna: ELTE Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék, doktorandusz
 Fábíán Borbála: történész, megbízott kutató

Fáczányi Zsuzsanna: SZIE Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola, doktorjelölt; SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar, akadémiai koordinátor

Fleisz János: Nagyvárad Egyetem, egyetemi magántanár

Garami Erika: Budapest Főváros Levéltára, CO:OP referens

Gecséné Tar Imola: SZIE Tájépítészeti és Településtervezési Kar Kertművészeti és Kerttechnikai Tanszék, egyetemi adjunktus

Gidó Csaba: Kós Károly Szakközépiskola, Székelyudvarhely

Granasztói Péter: Néprajzi Múzeum, muzeológus, főosztályvezető

Gyimesi Emese: ELTE BTK, Atelier–Európai Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék, doktorandusz; XVIII-XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék, doktorandusz

Gyulai Éva: Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézet, egyetemi docens

Harlov-Csortán Melinda: ICOMOS, Magyarország támogató tag, PhD kutató

Hidvégi Violetta: Budapest Főváros Levéltára, főlevéltáros

Horváth Csaba: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, mesterképzős egyetemi hallgató, hallgatói alkalmazott, MTA BTK

Ignác Károly: Politikatörténeti Intézet, tudományos munkatárs

Kapusi Krisztián: Fókusz Gimnázium, Miskolc, középiskolai történelem tanár

Keresztes-Sipos Andrea: SZIE Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola, doktorandusz hallgató; Budapest Főpolgármesteri Hivatal, Városépítési Főosztály, városrehabilitációs koordinátor

Keszei Barbara: BGE Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

Kiss Dávid: Veritas Intézet, tudományos munkatárs

Kocsis János Balázs: BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék, egyetemi docens

Magyar Erzsébet: Central European University

Mautner Zoltán: Budapest Főváros Levéltára, levéltáros

Mazsu János: Debreceni Egyetem GTK, tv. egyetemi docens

Megyeri Helga: ELTE BTK, Történelemtudományi Doktori Iskola, Modernkori Magyarország Doktori Program

Melega Miklós: MNL Vas Megyei Levéltára, főlevéltáros, igazgató

Mohay Borbála: ELTE Trefort Ágoston Gyakorlógimnázium, történelem tanár

Nagy Emőke: ELTE BTK, Történelemtudományi Doktori iskola, Európai etnológia program, Phd. hallgató

Néma Sándor: MNL Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára, főlevéltáros, címzetes igazgató

Nickel Réka: MTA BTK, Néprajztudományi Intézet, ifjúsági ösztöndíjas tudományos segédmunkatárs

Ordasi Ágnes: Károli Gáspár Református Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, Phd hallgató

Perczel Olivér: Budapest Főváros Levéltára, főlevéltáros

Perényi Roland: BTM Kiscelli Múzeum, főmuzeológus

Simon Katalin: Budapest Főváros Levéltára

Szendrei Zsolt: HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ Kft., Város és Területfejlesztési Iroda, elemző

Szívós Erika: ELTE BTK, Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék habil. egyetemi docens, tanszékvezető

Tamáská Máté: MNL Országos Levéltára, levéltáros

Tóth Áron: ELTE BTK, Történelemtudományi Doktori Iskola, Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori program, történész-doktorandusz

Varga Zsuzsanna: Közép-Európai Egyetem, doktori hallgató

Vámos Eszter: Pécsi Tudományegyetem BTK, PhD hallgató

Zelenák Fruzsina: SZIE, Tájépítészeti és Településtervezési Kar, Kert-és Szabadtértervezési Tanszék

Levezető elnökök

Czoch Gábor: egyetemi docens, ELTE BTK „Atelier” Európai Historiográfia és Társadalomtudomány Tanszék

Csáki Tamás művészettörténész, Budapesti Történeti Múzeum, Kiscelli Múzeum

Csepely-Knorr Luca: Manchester School of Architecture, Senior Lecturer

Haraszi Viktor főigazgató-helyettes, Budapest Főváros Levéltára

Horváth J. András, főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára

Kenyeres István címzetes egyetemi tanár, Budapest Főváros Levéltára

Sipos András főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára

Szende Katalin egyetemi docens, CEU

Szívós Erika: ELTE BTK, Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék habil. egyetemi docens

A konferenciához kapcsolódó linkek:

<http://bparchiv.hu/hirek/konferencia-es-kiallitas-budapest-fovaros-leveltaraban>

<https://www.facebook.com/budapestleveltar/photos/gm.1937103866527913/1696703937029012/?type=3&theater>

<http://ujkor.hu/content/varos-liget-kozter-szorakozas-az-urbs-2017-evi-konferencia-felhivasa>

<http://mlp.archivportal.hu/hu/blog/konferencia-es-kiallitas-budapest-fovaros-leveltaraban/>

<http://foepiteszek.hu/regi/hirek.php?parent=2&hid=31>

<http://tajepiteszek.hu/konferencia-es-kiallitas-budapest-fovaros-leveltaraban>

Válogatás a konferencián készült fotókból

A szakmai beszámoló a következő linkeken tekinthető meg:

http://bparchiv.hu/id-1912-palyazati_beszamolok.html

<https://hungaricana.hu/hu/nka-palyazati-beszamolok/>

Budapest, 2018. január 10.

Fazekasné Toma Katalin
intézményi titkár